

Verejné knižnice v roku významných výročí

O význame verejných knižníc pre spoločnosť a jej jedincov nemôžeme pochybovať. Uvedomovali a uvedomujú si to všetci rozumní ľudia a pochybujú len ľudia negramotní po všetkých stránkach. Verejné knižnice sa nachádzajú v roku, kedy si pripomínajú viaceré výročia, ktoré zaistili ich vznik, rozvoj a stabilné postavenie v spoločnosti.

O tom, že knižnice sú dôležité a nevyhnutné pre každú spoločnosť, svedčí aj to, že medzi prvými zákonmi v novovzniknutej Československej republike bol knižničný zákon – Zákon o verejných knižniciach obecných č. 430/1919 Sb. Na Slovensku platil až po troch rokoch a ukladal obciam povinnosť zakladať a udržiavať si svoju knižnicu. V Matici slovenskej sa zriadila výpravňa kníh, ktorá mala pre slovenské obecné knižnice pripravovať balíky knihovnícky už spracovaných a viazaných kníh podľa objednávok.

Ďalším zákonom, ktorý formoval verejné knižnice, bol Zákon o jednotnej sústave knižníc č. 53/1959 Zb. Na rozdiel od zákona z roku 1919 sa vzťahoval na všetky druhy a typy knižníc a upravoval budovanie národnej knižničnej siete. Na čele jednotlivých sietí stáli ústredné knižnice s metodickou pôsobnosťou.

Ďalšou pre verejné knižnice formujúcou udalosťou sa stal počin Medzinárodnej federácie knihovníckych inštitúcií a organizácií IFLA/UNESCO, ktorá v roku 1994 vydala Manifest o verejných knižniciach, kde verejnú knižnicu charakterizuje: „Verejná knižnica, miestna brána k poznatkom, je základnou podmienkou pre celoživotné vzdelávanie, nezávislé rozhodovanie a kultúrny rozvoj jednotlivca a sociálnych skupín.“, „Podpora individuálneho a samostatného vzdelávania, ako aj formálneho vzdelávania na všetkých úrovniach.“, „Verejná knižnica je miestnym strediskom informácií, ktoré pohotovo sprístupňuje všetky druhy znalostí a informácií svojim používateľom.“, „Poskytovanie príležitostí pre tvorivý osobný rozvoj.“, „Vytváranie a upevňovanie čitateľských návykov detí už od ich skorého veku.“

Dnešná situácia pri verejných knižniciach je „premenlivá“. Kým koncom 20. stor. a v 21. storočí v susednej Českej republike počet verejných knižníc vzrástol, na Slovensku poklesol. Nie všetci predstavitelia obcí a miest sú si vedomí významu knižnice, ktorej sú zriaďovateľom, pre ich obyvateľov. Mali by ju priestorovo, materiálne, finančne a personálne zabezpečiť, a to nielen jednorázovo, ale každoročne investovať do tejto významnej inštitúcie. Verejná knižnica by mala byť súčasťou rozvojového programu obce a mesta v sociálnej, kultúrnej a vzdelávacej oblasti.

Predstavitelia obcí sa často vyhovávajú, že už jednu knižnicu majú, a to v škole. No verejná a školská knižnica sú dva odlišné priestory. Kým školská knižnica slúži škole, žiakom a knižničný fond má koncipovaný na potreby vzdelávacieho procesu školy a z toho vyplývajúce potreby žiakov a pedagogických pracovníkov, verejná knižnica má širší záber. Buduje a sprístupňuje univerzálny knižničný fond, ktorý slúži všetkým obyvateľom obce, mesta, aby uspokojoval ich kultúrne, vzdelávacie, informačné a relaxačné potreby. Verejné knižnice sú bližšie obyvateľom obce, mesta, miestnej komunite v mieste svojho pôsobenia, čo nespĺňajú iné typy knižníc.

Na Kysuciach v minulom roku pôsobili 32 verejných knižníc. Najväčšou a najvýznamnejšou knižnicou je Kysucká knižnica v Čadci, ktorá je v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja. Kysucká knižnica v Čadci má vo svojej metodickej pôsobnosti 31 verejných knižníc. V okrese Čadca pôsobí 18 obecných a 2 mestské knižnice a v okrese Kysucké Nové Mesto 10 obecných a 1 mestskú knižnicu. Najväčšou mestskou knižnicou na Kysuciach je Mestská knižnica v Kysuckom Novom Meste. V okrese Čadca pôsobia Mestská knižnica v Turzovke a Mestská knižnica v Krásne nad Kysucou. Pre Mesto Čadca plní funkciu mestskej knižnice Kysucká knižnica v Čadci.

Veľkosť a význam knižnice sa hodnotí podľa viacerých ukazovateľov - podľa množstva kníh a iných knižničných dokumentov, ktoré majú k dispozícii obyvatelia miesta,

kde knižnica pôsobí, no i podľa počtu hodín, kedy je tento knižničný fond a knižničné služby k dispozícii záujemcom. Kvalita knižnice sa hodnotí podľa výsledkov - počet registrovaných používateľov knižnično-informačných služieb - čitateľov, počet návštevníkov a účastníkov podujatí, počet výpožičiek kníh, novín a časopisov. Kvalitné výsledky môže knižnica dosahovať, ak je voči nej jej zriaďovateľ priaznivo naklonený po finančnej, materiálnej a personálnej stránke a zabezpečí jej bezproblémové fungovanie a plnenie si funkcií, ktoré jej vyplývajú zo zákona o knižniciach č. 126/2015 Z. z.

Ako vzor zriaďovateľa verejnej knižnice môžeme dať predstaviteľom miest a obcí na Kysuciach do pozornosti Obec Zákopčie, ktorá v minulom roku sprístupnila ukážkové priestory Obecnej knižnice v Zákopči. Knižnica je umiestnená v novej budove s bezbariérovým vstupom spolu s kultúrno-informačným strediskom, s historicko-etnografickou expozíciou „Ako žili naši predkovia“, veľkou spoločenskou miestnosťou a predajňou suvenírov. Knižnica v týchto priestoroch okrem bohatého knižného fondu ponúka návštevníkom 5 titulov z periodickej tlače. Má 2 počítače s verejne prístupným internetom, v časti venovanej deťom a mládeži je umiestnený detský kútik s hračkami, so spoločenskými hrami, výbavou na kreslenie, ktorú môžu využívať deti či mládež, ale aj mamičky s deťmi na trávenie voľného času. Knižnicu vedie skúsená a agilná knihovnička, ktorá okrem poskytovania knižnično-informačných služieb organizuje aj podujatia pre deti a mládež na podporu čítania a informačnej gramotnosti. Počas svojho pôsobenia vypracovala viacero rozvojových projektov, z ktorých mnohé boli podporené Fondom na podporu umenia.

Pohľad do Obecnej knižnice v Zákopči: budova, v ktorej je umiestnená knižnica a záber z besedy so spisovateľkou pre deti a mládež Gabrielou Futovou, ktorú vedie knihovnička pani Silvia Kupková (Foto: OcK Zákopčie)

Verejné knižnice a aj tie na Kysuciach pravidelne ročne vyhodnocujú svoju činnosť, výsledky ktorej poskytujú Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky a Kysuckej knižnici v Čadci. Vďaka tejto činnosti vám môžeme poskytnúť niekoľko údajov, ktoré poskytnú obraz o ich činnosti.

Pracovným nástrojom verejných knižníc sú knižničné fondy. Knižničné fondy tvoria knižničné dokumenty - knihy, brožúry, mapy, hudobniny, DVD, CD a pod. Vo fondoch verejných knižníc na Kysuciach sa k 31.12.2018 nachádzalo 464 930 knižničných dokumentov – prevažne kníh. V okrese Čadca to bolo 359 662 knižničných dokumentov a v okrese Kysucké Nové Mesto 108 805. Z celkového počtu je 126 505 kníh a iných dokumentov z odbornej literatúry pre dospelých, 182 416 z krásnej literatúry pre dospelých, 27 573 z odbornej literatúry pre deti a mládež a 128 436 z krásnej literatúry pre deti a mládež. Návštevníci knižníc mali k dispozícii 182 titulov novín a časopisov. Do knižničných fondov verejných knižníc v minulom roku pribudlo 7 795 prevažne kníh, z toho bolo 6 349 zakúpených a 1 446 darovaných kníh. V okrese Čadca sa knižničné fondy rozrástli o 6 555 a v okrese Kysucké Nové Mesto o 2 631 kníh.

V roku 2018 sa vo verejných knižniciach zaregistrovalo 12 156 čitateľov a používateľov knižnično-informačných služieb, čo je o 149 viac ako v predchádzajúcom roku. Z uvedeného počtu bolo 4 991 detí do 15 rokov. V okrese Čadca aktívne navštevovalo verejné knižnice 9 114 čitateľov a používateľov, z toho bolo 3 740 detí do 15 rokov a v okrese Kysucké Nové Mesto 3 042 čitateľov a používateľov, z toho bolo 1 251 detí do 15 rokov.

Na Kysuciach si v minulom roku obyvatelia všetkých vekových kategórií vypožičali 475 979 kníh, novín, časopisov a iných dokumentov, čo je oproti roku 2017 o 4 302 viac. V okrese Čadca bolo vo verejných knižniciach zrealizovaných 384 078 a v okrese Kysucké Nové Mesto 91 901 výpožičiek. Z uvedeného celkového počtu výpožičiek bolo vypožičanej 86 667 odbornej literatúry pre dospelých, 188 703 krásnej literatúry pre dospelých, 37 013 odbornej literatúry pre deti a mládež a 104 024 krásnej literatúry pre deti a mládež.

Verejné knižnice na Kysuciach za rok 2018 evidujú 150 764 návštevníkov, ktorí knižnicu navštívili za účelom výpožičky knižničného dokumentu, príp. návštevy podujatia, ktoré knižnica pripravila. V roku 2018 knižnice zorganizovali 1 239 výchovno-vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, na ktorých sa zúčastnilo 31 639 účastníkov z radov dospelých, mládeže i detí.

Na záver svojho príspevku chcem ešte raz zdôrazniť dôležitosť verejnej knižnice v obci, meste. Mala by sa stať neoddeliteľnou súčasťou života obce, ktorá by ju využívala na propagáciu a realizáciu svojich rozvojových zámerov v sociálnej, kultúrnej a vzdelávacej oblasti.

Mgr. Janka Mudriková, regionálny metodik Kysuckej knižnice v Čadci